



УДК 369(075.8)

РОЛЬ ТА МІСЦЕ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Козоріз Григорій Георгійович,
доцент, кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Львівського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: straxobuy57@gmail.com

Анотація. Досліджуються проблеми, пов'язані з роллю і місцем соціального страхування в системі державних фінансів і фінансової системи загалом. Доведено, що держава є ключовим суб'єктом системи соціального страхування і має суттєвий вплив на підприємців у цій сфері, адже саме вона визначає рівень відшкодувань і порядок їх відрахування в державні цільові фонди соціального призначення. Установлено вплив, який чинить система соціального страхування на державний бюджет. З'ясовано, що найбільший взаємозв'язок між державним бюджетом і системою соціального страхування виявляється через необхідність надання дотацій Пенсійному фонду України. Проаналізовано основні етапи реалізації реформування вітчизняної системи соціального страхування, з'ясовано дальші перспективи таких перетворень. Виявлено перспективні напрями розвитку системи соціального страхування, одним з яких є державне медичне страхування.

Ключові слова: соціальне страхування, державні фінанси, державні цільові фонди соціального страхування, Пенсійний фонд України, єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
Формул: 0, рис.: 2, табл. 2, бібл.: 14.

THE ROLE AND PLACE OF SOCIAL INSURANCE IN THE SYSTEM OF PUBLIC FINANCES OF UKRAINE

Kozoriz Hryhorii,
Ph. D. in Economics, Associated Professor,
Associated Professor of the Department of Finances
of the Lviv Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: straxobuy57@gmail.com

Abstract. The article investigates the problems associated with the role and place of social insurance in the system of public finances, and the financial system as a whole. It is proved that the state is a key subject of the social insurance system and has a significant impact on entrepreneurs in this area, since it determines the level of reimbursements and the procedure for their deductions to state social funds. The influence of the system of social insurance on the state budget is established. It is revealed that the greatest correlation between the state budget and the social insurance system is manifested through the need to provide subsidies to the Pension Fund of Ukraine. The main stages of realization of the reform of the domestic social insurance system are analyzed, further perspectives of such transformations are found. The perspective directions of the development of the social insurance system, one of which is the state health insurance, are revealed.

Keywords: social insurance, public finances, state-owned trust funds of social insurance, Pension Fund of Ukraine, single contribution to compulsory state social insurance.

Formulas: 0; fig.: 2; tabl.: 2; bibl.: 14.

РОЛЬ И МЕСТО СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ УКРАИНЫ

Козориз Григорий Георгиевич,
доцент, кандидат экономических наук,
доцент кафедры финансов
Львовского образовательно-научного института
ГВУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: straxobuy57@gmail.com



Аннотація. Исследуются проблемы, связанные с ролью и местом социального страхования в системе государственных финансов и финансовой системы в целом. Доказано, что государство является ключевым субъектом системы социального страхования и оказывает существенное влияние на предпринимателей в данной сфере, ведь именно оно определяет уровень возмещения и порядок их отчисления в государственные целевые фонды социального назначения. Установлено влияние, которое оказывает система социального страхования на государственный бюджет. Установлено, что наибольшая взаимосвязь между государственным бюджетом и системой социального страхования обусловлена необходимостью предоставления дотаций Пенсионному фонду Украины. Проанализированы основные этапы реализации реформирования отечественной системы социального страхования, выяснено дальнейшие перспективы таких преобразований. Выявлены перспективные направления развития системы социального страхования, одним из которых является государственное медицинское страхование.

Ключевые слова: социальное страхование, государственные финансы, государственные целевые фонды социального страхования, Пенсионный фонд Украины, единый взнос на общеобязательное государственное социальное страхование.

Формул: 0; рис.: 2; табл.: 2; библи.: 14.

Вступ. Соціальне страхування є однією з основних складових державних фінансів будь-якої країни. В умовах, коли державі притаманні ринкові відносини, питання забезпечення відшкодування видатків, пов'язаних із соціальними ризиками різних видів, не може бути одноособово покладено на державний бюджет, а тому потребує залучення якнайбільшої кількості учасників, які б здійснювали відшкодування в обсягах, потрібних для накопичення достатньої для виплат суми коштів.

Соціальне страхування, попри те, що є одним з елементів державних фінансів, не передбачає повне забезпечення державою всіх витрат, пов'язаних із фінансуванням відповідних фондів. Характер державного соціального страхування насамперед свідчить про те, що на рівні виконавчої влади забезпечується повноцінність реалізації механізму та обов'язковість здійснення відрахувань до відповідних фондів, а також подальший перерозподіл цих коштів серед певних груп населення. Також на державному рівні визначаються нормативно-правові особливості залучення і сплати коштів до цільових соціальних фондів, підстави і порядок одержання коштів із певних фондів, відповідальність за порушення законодавства в цій сфері.

Основною метою державного соціального страхування має бути забезпечення підвищення рівня життя населення. Для України це питання є досить складним, адже значна частина населення підпадає під категорію таких, що потребують виплат із різних видів фондів соціального страхування. Ураховуючи велику частку людей пенсійного віку, навантаження на відповідний фонд із кожним роком зростає ще більше. Усе це свідчить про необхідність реформування чинної системи державного соціального страхування і переходу до сучасних європейських стандартів, які не тільки дозволять зменшити навантаження на державний бюджет, а й підвищать ефективність надання соціальних послуг усім категоріям населення. Зазначені питання є надзвичайно актуальними для України на сучасному етапі розвитку, а тому потребують дальшого дослідження.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Проблематика соціального страхування в контексті державної фінансової та соціальної політики є однією з найбільш дискусійних як у зарубіжній, так і вітчиз-

няній науковій літературі. Так, сферу соціального страхування та її особливості досліджували такі вчені з інших країн близького зарубіжжя: В. В. Антропов, Є. І. Астархан, А. Ф. Волков, В. В. Дрошнев, В. Г. Павлюченко, А. К. Соловйов, Є. В. Толкачова, Т. Н. Федорова та інші. Досить ґрунтовні та різнобічні аспекти фінансового забезпечення соціального страхування розглядали і вітчизняні науковці, серед них, зокрема: В. О. Безугла, Н. С. Борецька, Н. М. Внукова, А. О. Вольська, В. І. Грушко, Д. М. Загірняк, Т. М. Кір'ян, О. П. Кириленко, С. Л. Коваль, Г. І. Козак, Ю. С. Конопліна, М. В. Кравченко, Б. С. Малиняк, Л. А. Мельник, Ю. В. Пасічник, В. М. Русін, А. А. Сидорчук, В. І. Стоян, В. С. Толуб'як, О. І. Тулай, Л. П. Шаповал та інші.

Попри досить велику кількість досліджень проблематики соціального страхування, значна кількість питань усе ще потребують детального розгляду. Так, відсутній єдиний підхід щодо впливу, який система соціального страхування чинить на державні фінанси загалом і державний бюджет зокрема. Також недостатньо дослідженим є питання реформування чинної системи соціального страхування в контексті євроінтеграційних прагнень України, а також негативних процесів, у тому числі кризових явищ, які були характерними для України в останні роки.

Постановка мети і завдань. Метою статті є дослідження впливу соціального страхування на систему державних фінансів України в контексті кризових явищ останніх років і визначення напрямів реформування чинної дотепер системи, з метою збільшення її ефективності, за одночасної мінімізації витрат державних фінансових ресурсів.

Результати дослідження. Соціальне страхування відіграє значну роль у процесах розбудови потужної системи соціального забезпечення громадян будь-якої держави. Соціальне страхування, будучи основою для захисту інтересів працюючих громадян, також забезпечує стабільність в економічній сфері та суспільстві загалом. Можна виокремити такі основні напрями соціального страхування: 1) забезпечення здійснення профілактичних та оздоровчих заходів, реалізація відновлення або підтримки здоров'я працівників, їх перепідготовки; 2) матеріальний захист громадян, які з певних причин не мали або повністю (частково) втратили працездатність.



Зміст державного соціального страхування полягає в гарантуванні певного рівня життя громадянам, які з певних причин потребують матеріального забезпечення. Цей вид страхування має обов'язковий характер, а основним джерелом наповнення таких страхових фондів є внески, які здійснюють як працедавці, так і їхні працівники. В Україні соціальне страхування базується на солідарній системі, зміст якої полягає в забезпеченні допомоги відповідно до потреби певних громадян, незалежно від того, скільки коштів (податків або внесків) вони сплатили у відповідні фонди до настання страхового випадку. Поряд з тим, за окремими напрямками соціального страхування, зокрема пенсійного, розмір виплат пов'язаний з рівнем внесків і тривалістю періоду їх сплати.

Слід відмітити, що інститут соціального страхування за своїм змістом позитивно впливає на соціально-ринковий менталітет громадян, адже він одночасно має як індивідуалізований, так і колективний характер. Унікальне місце соціального страхування в системі державних фінансів обумовлено тим, що воно є результатом еволюції громадянського суспільства, з одного боку, і необхідним інструментом для подальшого його розвитку – з другого. Тому рівень і стан розвитку системи соціального страхування не тільки вказують на рівень захищеності населення певної країни, а й на її економічну потужність і ступінь демократизації.

У процесі реалізації соціального страхування виникає сукупність економічних відносин між різними суб'єктами, які беруть участь у цих процесах:

- економічні відносини між державними фондами соціального страхування, суб'єктами господарювання і працівниками, які сплачують внески до них;
- між державними фондами соціального страхування і бюджетами різних рівнів (включно з державним бюджетом) щодо перерозподілу залучених коштів;

- між державними фондами соціального страхування та розпорядниками бюджетних коштів у процесі реалізації покладених на них функцій;
- між регіональними відділеннями державних фондів соціального страхування задля забезпечення здійснення соціальних виплат;
- між державними фондами соціального страхування всіх рівнів та окремими групами громадян, які мають визначене законодавством право одержувати виплати;
- між державними фондами соціального страхування та іншими відомствами, міністерствами, органами контролю;
- між державними фондами соціального страхування та іншими суб'єктами господарювання, які надають певні послуги соціального характеру (перепідготовка, додаткова освіта для безробітних тощо) [1, с. 45].

Усі ці відносини також зачіпають сферу державних фінансів і всю фінансову систему України. Розглядаючи основні джерела надходження коштів до фондів соціального страхування, виділяють такі з них: кошти, які вносять суб'єкти системи соціального страхування (юридичні та фізичні особи); штрафи та пені, одержані від порушників; кошти, одержані як благодійність від суб'єктів господарювання, громадян, організацій тощо; бюджетні асигнування; інші прибутки. Поряд з тим, слід відмітити, що понад 80% відсотків коштів, залучених у фонди, припадають на обов'язкові внески, які здійснюють основні суб'єкти системи соціального страхування – підприємці всіх видів і найняті працівники.

Таким чином, основний тягар щодо наповнення коштами державних фондів соціального страхування в багатьох країнах світу, в тому числі й у нас, покладено на суб'єктів господарювання. Поряд з тим, ставки відсотка в різних країнах є відмінними від інших. Протягом тривалого періоду часу Україна була однією з європейських країн із найвищим рівнем відрахувань на соціальне страхування, про що свідчить і *табл. 1*.

Таблиця 1

Сукупний рівень виплат із соціального страхування, які здійснювали підприємства і працівники в окремих країнах ЄС та в Україні у період 2010–2016 рр. (у %)

Країни	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Австрія	39,69	39,69	39,69	39,69	39,69	39,8	39,6
Бельгія	47,77	47,87	47,77	47,74	47,86	47,7	45,22
Великобританія	23,8	25,8	25,8	25,8	25,8	25,8	25,8
Данія	8	8	8	8	8	8	8
Іспанія	36,25	36,25	36,25	36,25	36,25	36,25	36,25
Італія	42,59	42,59	42,59	42,57	42,57	42,57	42,57
Німеччина	39,53	40,33	40,08	39,46	39,46	39,56	39,76
Нідерланди	51,71	51,27	52,44	49,75	51,62	46,23	46,84
Фінляндія	29,6	29,81	30,59	30,59	31,81	31,68	30,19
Франція	55	55,3	55,3	55,53	55,91	54,83	54,83
Швеція	38,42	38,42	38,42	38,42	38,42	38,42	38,42
Україна	49,7	53,3	53,3	53,3	53,3	53,3	22 ¹

Примітка. Складено за даними [2].

Останні роки стали принциповими у реформуванні складної вітчизняної системи соціального страхування.

Так, ще 2011 року було представлено цілий комплекс законопроектів, спрямованих на подолання тінізації фон-

¹ Починаючи з 2016 року, єдиний соціальний внесок сплачують тільки роботодавці, відрахування з працівників, які існували до цього в розмірі 3,6%, скасовано.



ду заробітної плати в Україні. Основними напрямками подолання проблеми було визначено такі: збільшити ступінь відповідальності підприємців-роботодавців, які створюють нелегальні робочі місця (тобто працевлаштування без відповідних договорів та угод); запровадження диференціації в оплаті праці для різних категорій працівників, відповідно до якої будуть розраховуватись внески в різні фонди соціального страхування; зміна підходів до перерахунку коштів у фонди соціального страхування, які б передбачали перерозподіл тягаря сплати коштів до фондів між роботодавцями і працівниками; запровадження процесів лібералізації нормативно-правового забезпечення у сфері праці, яке б передбачало зміну підходів до визначення тривалості робочого дня, умов найму, порядку звільнення, термінів здійснення оплати праці і віднесення цих питань до таких, які є внутрішніми у відносинах між підприємцями і найнятими працівниками [3, с. 360].

Перші кроками до спрощення системи соціального страхування були зроблені ще 2010 року з ухваленням Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI. Відповідно до Закону було запроваджено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Внесок є обов'язковим і здійснюється на регулярній основі, з метою захисту застрахованих державною системою соціального забезпечення громадян [4].

Наступний етап реформування системи соціального страхування розпочався з ухвалення Закону України «Про внесення змін до статті 8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»», який набув чин-

ності з 2013 року. Відповідно до цього Закону було змінено механізм розрахунку при сплаті єдиного внеску, що мало на меті спростити процедуру здійснення відрахувань для суб'єктів господарювання [5].

Ще більш радикальні зміни у сфері соціального страхування відбулись починаючи з 2014 року, коли було ухвалено Закон України № 77-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізацію фонду оплати праці». Відповідно до цього Закону було утворено Фонд соціального страхування України. Новий фонд був заснований шляхом об'єднання Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України і Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Також Постановою Кабінету Міністрів України № 675 від 26.11.2014 установлювався розподіл суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [6].

Слід відмітити, що відсоткове співвідношення розподілу коштів єдиного соціального внеску не є сталим і змінювалось за останні роки вже декілька разів (табл. 2). Зазначимо, що поступово зростає частка загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в загальній структурі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Так, у порівнянні з 2014 року, до 2017-го така частка збільшилась на 7%. З цього можна зробити висновки про те, що пенсійне забезпечення є найбільш витратним, порівняно з іншими видами соціального страхування, а тому потребує залучення додаткових фінансових ресурсів.

Таблиця 2

Розподіл суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування протягом 2014–2017 рр.

Напрями розподілу коштів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	Постанова КМУ від 26.11.2014 № 675	Постанова КМУ від 28.12.2016 № 1015	Постанова КМУ від 16.03.2017 № 145	Постанова КМУ від 19.07.2017 № 530
Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з безробіттям	7,1767	6,3596	5,8797	5,2313
Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності	14,2657	11,1204	10,2754	9,1472
Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	78,5576	82,52	83,8449	85,6215

Примітка. Складено за даними [7–10].

Останній на сьогодні етап реформування системи соціального страхування можна пов'язати зі змінами, внесеними Законом України від 06.12.2016 № 1774-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» [11], а також постановами Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 № 1015, 16.03.2017 № 145 і 19.07.2017 № 530 [7–10]. Зміни в законодавстві призвели до зменшення відсоткової ставки єдиного внеску, який сплачують роботодавці (зараз становить 22%). Також нововведення привели до запровадження обов'язкової сплати єдиного внеску для всіх видів підприємств і підприємців, навіть тих, які не одержали прибуток у звітному періоді.

Метою зазначених змін є перетворити складну і непрозору систему соціального страхування в сучасну, більш прозору, таким чином, зменшивши рівень тіньової оплати праці. Також наведені зміни були спрямовані на зменшення витрат на утримання державних соціальних страхових фондів, скорочення та оптимізацію кількості їхніх працівників, що, у тому числі, сприятиме зменшенню рівня корупції.

Найбільший вплив на систему соціального страхування чинять відповідні державні цільові фонди соціального страхування. Законодавчі зміни останніх років (а саме ухвалення Закону України № 77-VIII) найбільше стосується двох фондів: Фонду соціального

страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України і Фонду загальнообов'язкового соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (тепер – Фонд соціального страхування України). Слід зазначити, що до сьогодні процес реформування ще не

завершено. Поряд з тим зміна порядку перерозподілу надходжень до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань України, у структурі єдиного соціального внеску, має позитивний характер, про що, зокрема, свідчать дані *рис. 1*.

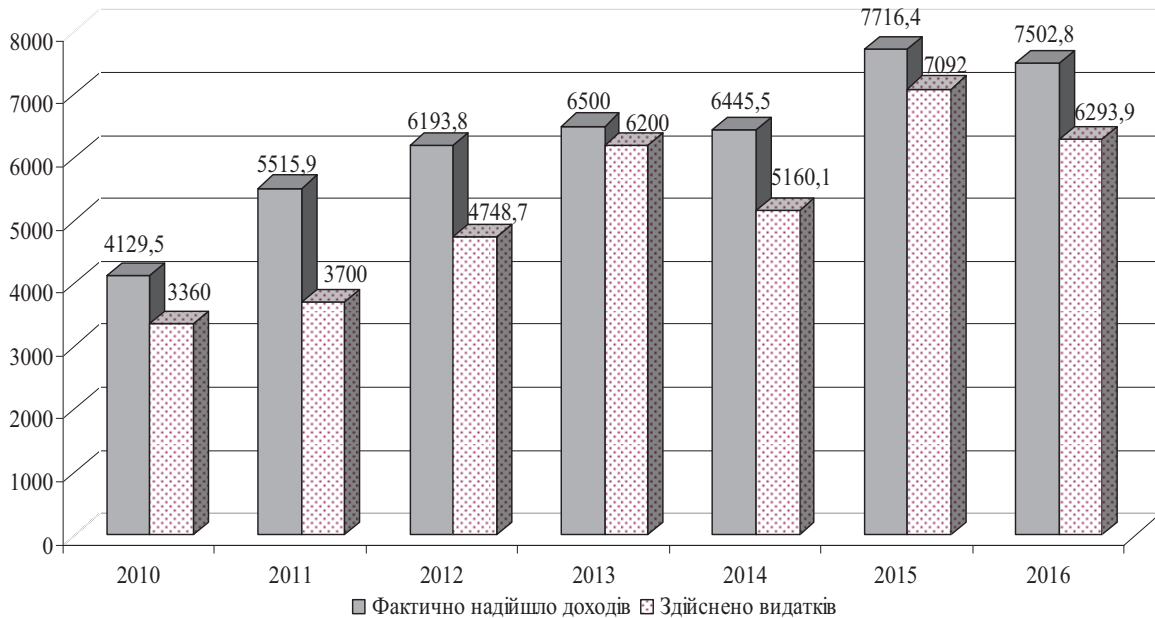


Рис. 1. Динаміка надходжень і видатків Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України протягом 2010–2016 рр. (у млн грн)

Згідно зі статистичними даними, наведеними на *рис. 1*, обсяги надходжень Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України в останні три роки суттєво зросли. Позитивний результат є наявним, навіть ураховуючи поступове скорочення частки розподілу коштів єдиного соціального внеску на користь Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, із 14,2657 до 9,1472%, починаючи з 2014 року. Також звертає на себе увагу стрімке підвищення рівня виплат Фонду за останні роки, що може бути пов'язано із загальною соціально-політичною ситуацією в Україні.

Ключову роль у соціальному страхуванні відіграє загальнообов'язкове державне пенсійне забезпечення громадян. Зазначимо, що проблематика пенсійного забезпечення є однією з найбільш гострих не тільки в Україні, а й у більшості інших країн світу. Поряд з тим у розвинених країн світу пенсійний захист переважно реалізується через систему недержавного пенсійного забезпечення. Так, зокрема, в Данії обсяги активів недержавних пенсійних фондів перевищують рівень ВВП на 209,2%, у Нідерландах – на 159,3%, Ісландії – 154,8%, Канаді – 144,6%, США – 139,5%, Швейцарії – 120,3%, Австралії – 112,9% [12]. Щодо України, то активи недержавних пенсійних фондів на 2016 рік становлять усього 0,00089% від ВВП. Усе це свідчить про те, що основних тягар пенсійного забезпечення громадян покладено на державу.

Запроваджені зміни в системі соціального страхування загалом і пенсійного страхування зокрема все ще не привели до позитивних результатів, якими має бути збільшення обсягів власних ресурсів пенсійного фонду і зменшення обсягів дотацій із державного бюджету. Підтвердженням цього є дані *рис. 2*.

Згідно з *рис. 2*, наявною в останні роки є тенденція до стрімкого зростання обсягів дотаційних коштів із державного бюджету до Пенсійного фонду України. Так, починаючи з 2014 року розміри фактичних надходжень з державного бюджету до Пенсійного фонду України зросли в 1,88 раза (з 75 813,9 млн грн у 2014 р. до 142 587,6 млн грн у 2016 р.). Також звертає на себе увагу те, що попри зростання порівняно з 2014 року на 105,7%, з 2015-го розміри загальних фактичних надходжень до Пенсійного фонду України скоротились на 103,5%, що також пов'язано зі значним скороченням його власних надходжень (з 2014 року в 1,5 раза) [13].

Розглядаючи вплив загальнообов'язкового пенсійного страхування на всю систему державних фінансів, можна констатувати, що він є досить великим. Так, протягом 2015 року частка фінансування витрат Пенсійного фонду України в загальній структурі витрат державного бюджету становила 16,4%, а 2016-го зросла ще більше і становила 20,8%. Окрім цього, загалом державна система пенсійного забезпечення має суттєвий вплив і на фінансову систему, про що, зокрема, свідчать дані співвідношення загального обсягу видатків Пенсійного фонду щодо ВВП. Зокрема, 2015 року таке співвідношення становило 13,4%, а 2016-го – 11,2% [13].

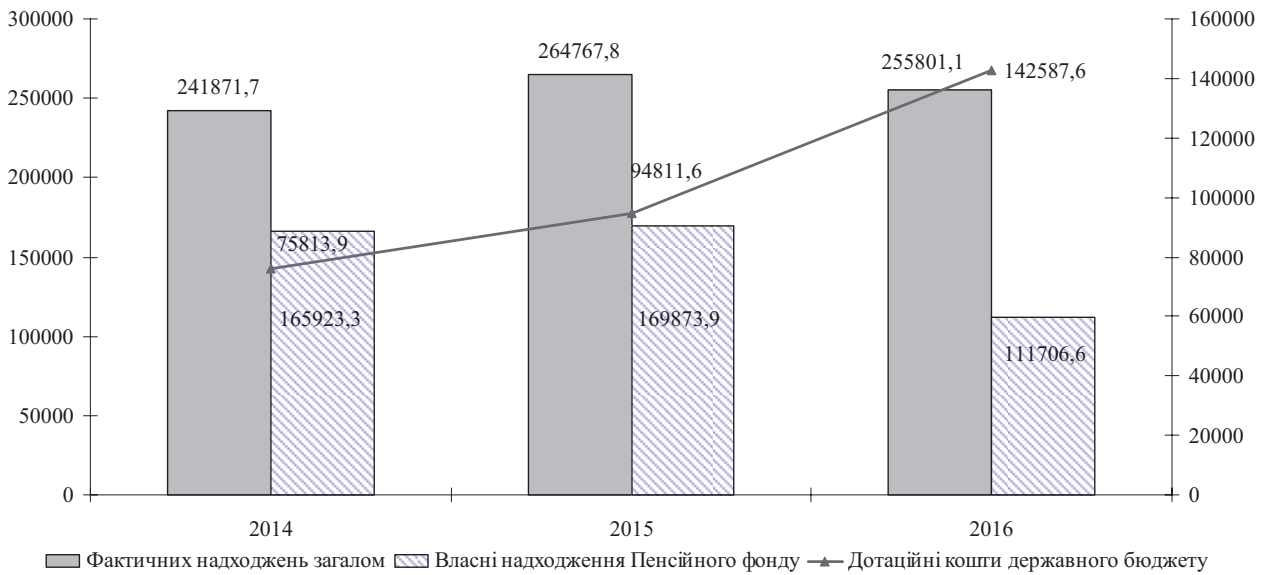


Рис. 2. Динаміка доходів Пенсійного фонду України протягом 2014–2016 рр. (у млн грн) [13]

Усі наведені дані свідчать про необхідність досягнення рівноваги між доходами і видатками Пенсійного фонду України (тобто точки беззбитковості). Проте, враховуючи досить складну соціально-економічну ситуацію у країні, найближчим часом вирішити це завдання буде практично неможливо через: повільні темпи зростання економіки, які гальмують зростання заробітних плат, а отже, і збільшення відшкодувань із фонду оплати праці; зниження відсотка відрахувань з фонду оплати праці для всіх категорій підприємців; зростання кількості людей пенсійного віку і скорочення кількості працюючих, через різні фактори, одним з яких є підвищення рівня трудової міграції.

Усі наведені дані свідчать про термінову необхідність не тільки реформування державної системи загальнообов'язкового пенсійного забезпечення, в аспекті зміни підходів до відрахувань у фонди, а також відсоткових ставок, а й принципових змін самої системи. Для цього необхідним є розширення практики запровадження недержавного пенсійного забезпечення, з використанням досвіду розвинених країн світу.

Підсумовуючи, можна зазначити, що процеси змін, які було започатковано ще 2011 року, до сьогодні є незавершеними. Спрощення порядку відрахувань і зниження відсоткової ставки єдиного соціального внеску на теперішній час ще не принесло відчутних результатів шляхом зменшення рівня тінізації ринку оплати праці, однак уже негативно позначається на надходженнях власних коштів, зокрема до найбільшого з фондів соціального страхування – Пенсійного фонду України. Тому, на нашу думку, процес реформування має включати не тільки спрощення умов оплати у фонди соціального страхування і зниження відсотків за відшкодуваннями для роботодавців, а й посилення їхньої відповідальності в разі неналежного оформлення найнятих працівників чи використання тіньових схем оплати праці.

Окрім зазначених питань, також перспективним напрямом у сфері соціального страхування є запрова-

дження державного медичного страхування [14, с. 16]. Поряд з тим, враховуючи, що розвиток державного медичного страхування покладено на об'єднані фонди загальнообов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, і соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, які дотепер лише проходять етап реорганізації, можна прогнозувати, що цей напрям соціального страхування не буде започаткований у найближчій перспективі.

Висновки. Проведене дослідження ролі і місця соціального страхування в системі державних фінансів України, а також аналіз останніх тенденцій у цій сфері дозволив зробити такі висновки:

- державне соціальне страхування є не тільки одним з основних структурних елементів державних фінансів, а й усієї фінансової системи держави, адже ця сфера зачіпає питання перерозподілу фінансових ресурсів і проблематику соціальної справедливості в суспільстві загалом;
- вітчизняна система соціального страхування в останні роки перебуває у стані реформування, цей процес тривалий і поки що є незавершеним, проте попередні висновки щодо його ефективності є неоднозначними;
- в останні три роки спостерігається стрімка зміна підходів до здійснення виплат у фонди соціального страхування, що також пов'язано зі зменшення навантаження на фонд оплати праці роботодавців. Такі заходи пов'язані з необхідністю детінізації ринку оплати праці. Проте, враховуючи нетривалий період часу з моменту запровадження таких змін, зробити висновок щодо їх ефективності на сьогодні неможливо;
- ключову роль у системі соціального страхування посідає державне пенсійне забезпечення. Зменшення власних надходжень, за одночасного зростання дотацій з державного бюджету, з метою покриття дефіциту Пенсійного фонду



України, свідчить про необхідність термінового широкомасштабного запровадження недержав-

ного пенсійного забезпечення, що відповідає практиці найбільш розвинених країн світу.

Список використаних джерел

1. Соціальне страхування : підручник / за ред. О. П. Кириленко та В. С. Толуб'яка. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2016. – 516 с.
2. Social Security Rate/Europe [Електронний ресурс] / Trading Economics. – Режим доступу : <https://tradingeconomics.com/country-list/social-security-rate?continent=europe>.
3. Молдован О. О. Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ : монографія / О. О. Молдован. – К. : НІСД, 2011. – 380 с.
4. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI (у редакції від 26.04.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17/page>.
5. Закон України «Про внесення змін до статті 8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»» від 16.10.2012 № 5455-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5455-17>.
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28.12.2014 № 77-VIII (у редакції від 05.10.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/77-19>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження пропорцій розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 26.11.2014 № 675 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-2014-%D0%BF>.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до пункту 1 Додатка до постанови Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 675» від 28.12.2016 № 1015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1015-2016-%D0%BF/paran6#n6>.
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання соціального захисту застрахованих осіб» від 16.03.2017 № 145 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/145-2017-%D0%BF/paran7#n7>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до пункту 1 Додатка до постанови Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 675» від 19.07.2017 № 530 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/530-2017-%D0%BF/paran6#n6>.
11. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 06.12.2016 № 1774-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1774-19>.
12. Stéphanie Payet. OECD Private Pension Systems in the Context of Protracted Low Interest Rates [Електронний ресурс] / The Journal AARP International. – Режим доступу : <http://journal.aarpinternational.org/a/b/2016/04/savingandplanning-oecd>.
13. Фінансові та статистичні показники Пенсійного фонду у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua/pfu/doccatalog/document?id=277122>.
14. Гаманкова О. Інституційне забезпечення соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні / О. Гаманкова, С. Шимків // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – Вип. 3. – С. 12–18.

References

1. Kyrylenko, O. P., & Tolub'iak, V. S. (Eds.). (2016). *Sotsialne strakhuvannia [Social insurance]*. Ternopil : Ekon. dumka TNEU [in Ukrainian].
2. Social Security Rate / Europe (n. d.). Trading Economics. Retrieved from : <https://tradingeconomics.com/country-list/social-security-rate?continent=europe>.
3. Moldovan, O. O. (2011). *Derzhavni finansy Ukrainy: dosvid ta perspektyvy reform [Public Finances of Ukraine: Experience and Perspectives of Reforms]*. Kyiv : NISD [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro zbir ta oblik yedynoho vnesku na zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia» vid 08.07.2010 № 2464-VI (u redaktsiivid 26.04.2017) [The Law of Ukraine «On the Collection and Registration of the Single Contribution to the Mandatory State Social Insurance» from July 08, 2010, № 2464-VI (as amended on April 26, 2017)]. (n. d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17/page> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do statti 8 Zakonu Ukrainy «Pro zbir ta oblik yedynoho vnesku na zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia» vid 16.10.2012 № 5455-VI [The Law of Ukraine «On Amendments to Article 8 of the Law of Ukraine» On the Collection and Accounting of the Single Contribution to the Mandatory State Social Insurance» from October 16, 2012, № 5455-VI]. (n. d.). zakon5.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5455-17> [in Ukrainian].



6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28.12.2014 № 77-VIII (у редакції від 05.10.2016) [The Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Reform of Mandatory State Social Insurance and Legalization of the Labor Fund» from December 28, 2014, № 77-VIII (as amended on 05.10.2016)]. (n. d.). zakon3.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/77-19> [in Ukrainian].
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження пропорції розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 26.11.2014 № 675 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the distribution of the single contribution to compulsory state social insurance» from November 26, 2014, № 675]. (n. d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до пункту 1 Dodatka do postanovy Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 675» від 28.12.2016 № 1015 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Amendments to Item 1 of the Annex to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine» from November 26, 2014, № 675 from December 28, 2016, № 1015]. (n. d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1015-2016-%D0%BF/paran6#n6> [in Ukrainian].
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання соціального захисту застрахованих осіб» від 16.03.2017 р. № 145 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of social protection of insured persons» from March 16, 2017, № 145]. (n. d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/145-2017-%D0%BF/paran7#n7> [in Ukrainian].
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до пункту 1 Dodatka do postanovy Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 675» від 19.07.2017 № 530 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Amendments to Item 1 of the Annex to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from November 26, 2014, № 675» from July 19, 2017, № 530]. (n. d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/530-2017-%D0%BF/paran6#n6> [in Ukrainian].
11. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 06.12.2016 № 1774-VIII [The Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine» from December 6, 2016, № 1774-VIII]. (n. d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1774-19> [in Ukrainian].
12. Stéphanie Payet. OECD Private Pension Systems in the Context of Protracted Low Interest Rates. (n. d.). Journal. aarpinternational.org. Retrieved from : <http://journal.aarpinternational.org/a/b/2016/04/savingandplanning-oecd>.
13. Finansovi ta statystychni pokaznyky Pensiinoho fondu u 2016 rotsi [Financial and statistical indicators of the Pension Fundin 2016]. (n. d.). www.pfu.gov.ua. Retrieved from : <http://www.pfu.gov.ua/pfu/doccatalog/document?id=277122> [in Ukrainian].
14. Hamankova, O., & Shymkiv, S. (2015). Instytutsiine zabezpechennia sotsialnoho strakhuvannia vid neshchasnykh vypadkiv na vyrobnytstvi v Ukraini [Institutional provision of social insurance against accidents at work in Ukraine]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economy, (issue 3), (p. 12–18) [in Ukrainian].